

tevékenysége alapján a könyvtáros munkája hivatás, értékében és jelentőségében több mint pénzért végzett foglalkozás. A hivatás művelőit felelősségtudat jellemzi azért, hogy munkájukat egyre jobban lássák el, szüntelenül gyarapítani akarják tudásukat, szakmai jártasságukat. Szervezetekbe tömörülnek, hogy egymással tapasztalataikat, eredményeiket megosszák. A hivatástudattal végzett munkáról szólva, FOSKETT elnök BACON-t idézte: „törekvéseink ellenére is adósok maradunk, mindenki adósa marad végül is hivatásának . . .”

Amikor a társadalom egy csoportja megszervezi és kidolgozza hivatásának szervezetét és szakmai alapjait, egyúttal felelősséget is vállal azért, hogy a társadalom összérdekeit szolgálja, és azért, hogy megvédi a társadalmat a közömbösöktől és a hozzá nem értőktől. A szervezet tagjait azonos tárgyú, speciális jártasságukról lehet felismerni. Ezeket a jártasságokat folyamatosan fejlesztik, ez minden tag kötelessége.

Ma, az információrobbanás korában is érdemes felidézni azokat a könyvtárosokkal szembeni követelményeket, melyeket a Sorbonne 1780. december 23-i teljes ülésen sorolt fel Coton des Houssayes: „*Könyvtárosuk legyen mindenekelőtt képzett teológus, de ez az alapvető szakképzettség párosuljon széles körű irodalmi ismeretekkel, alapos, precíz tudással minden művészet és tudományág területén, jó kifejezőképességgel, végül pedig rendkívüli udvariassággal, mert ez szerzi meg számára az olvasók rokonszenvét, míg érdemei biztosítják megbecsülését.*” A könyvtárosi hivatás igazi művelői ma is hasonló szintű tudásra törekszenek, ha nem is teológusok, és ma már emberileg nem lehetséges minden tudományban „precíz és pontos” tudásra szert tenni. A könyvtári szakmai jártasság mellett azonban ma is szükségük van a könyvtáraknak széles körű tudásanyagra, műveltségre, több nyelv ismeretére. Mindezt pedig a tudományok, a művészetek és a könyvtári követelmények gyors változásai között magas szinten tartani talán nem is kevesebb, mint egy-egy szakterület mélyebb ismerete.

A társadalomnak szüksége van információkra, nélkülük a naponta felmerülő problémákat nem lehetne megoldani. A tudományos élet bonyolultabbá vált, egy-egy kérdés megoldása ma már kutatók csoportjainak munkáját igényli, a kutatások elhúzódnak, a részeredményeket folyamatosan publikálják, így létrejön a szakmai közlemények olyan tömege, melytől fulladoznak a szakkönyvtárak. Gépesített információs eljárásokra ezért okvetlenül szükség van. A publikációk nagy tömege válik olvasatlanul elvültté egy-egy tudományágban a gyorsan megjelenő újabb publikációk következtében. Ezt a jelenséget is jól ismerik a könyvtárosok. *A könyvtár, a szakkönyvtár is több, mint egyszerű adattároló és továbbító közeg.* A felhasználók, mint alkotó egyének igénye is több összességében, mint a gyorsan rájuk zúdítható szakmai információs mennyiség. Szükségük van gondolatokra, szellemi megtermékenyülésre és felfrissülésre, vagyis könyvtárra. Az információ abban a

belső, feltérképezhetetlen individuális folyamatban válik új gondolattá, emberi bölcsességgé, amelyben nemcsak egyszerűen adatokat kap egy ember, hanem még sok egyéb behatás is éri.

Igy válik hivatássá, az emberi társadalom számára nélkülözhetetlen értéket létrehozó tevékenységgé a könyvtáros munkája. Gazdasági értelemben ez nehezen mérhető, mert mi a mértéke vagy értéke egy-egy könyv vagy disszertáció előszavában elmondott köszönetnek, mely a közreműködő könyvtárosnak szól? Vagy miképpen mérhető az a veszteség, amelyet az elvesztegetett alkalom, a hiábavaló keresésre fordított idő, fáradtság, vagy az esetleg meg nem írt vagy egy rossz osztályozási jelzet vagy rossz helyre rakott katalóguscédula miatt megtalálhatatlan mű jelent.

Az angol Könyvtáros Egyesület 1977-ben ünnepli százéves fennállásának évfordulóját. Jeles évforduló ez a könyvtárosi hivatást gyakorlók egyesítése szempontjából is. A közgyűlés ünneplő tagjai előtt elmondott elnöki beszéd gondolatai valamennyi könyvtárosnak értékesek. Elgondolkodtatóak BACON szavai: „*vajon, ha magunkba nézünk, ha munkánkra gondolunk, mennyire maradtunk adósai hivatásunknak?*”

Ha egy kicsit is előrehaladtunk az emberek szolgáltatának útján, mi is törlesztünk adósságainkból.

/FOSKETT, D.: A debtor to his profession = Library Association Record, 78. köt. 10. sz. 1976. p. 477-484./

(Grofcsik Gusztávné)

Szovjet és csehszlovák központi tudományos és műszaki könyvtárak együttműködésének távlatai

A központi tudományos és műszaki könyvtárak egyik fontos feladata a használók számára a primer információs források rendelkezésre bocsátása. A tudományos technikai forradalom időszakában a könyvtárak e feladatukat két- vagy többoldalú nemzetközi együttműködési megállapodások keretében oldják meg. A csehszlovák információs rendszer bázisát képező *prágai Állami Műszaki Könyvtár* elsőrendű jelentőségűnek tartja a *Szovjet-unió Állami Nyilvános Tudományos Műszaki Könyvtárával (Goszudarsztvennaja Publicsnaja Naucsno-Tehncseszkaja Biblioteka – GPNTB)* való együttműködést.

A két könyvtár együttműködése a kezdeti időszakban a nemzetközi publikációcserére és a könyvtárközi szolgáltatásokra korlátozódott, a későbbiekben azonban egyre szélesebb körű és magasabb színvonalú integrációs tevékenységgé alakult át.

Az integráció célja a központi állományok funkcionális összekapcsolása, a hazai és külföldi eredetű információs források kölcsönös hozzáférhetőségének biztosítása.

Az integráció legfontosabb eszközei a kooperáció, a munka koordinálása és a munkamegosztás.

Az együttműködést a primer információs források beszerzésében tematikai, nyelvi és eredet szerinti szemlék segítik elő. A kooperációs lehetőségek a *külföldön megjelenő új szakirodalomról szóló információk* gyűjtésében, értékelésében és felhasználásában a legnagyobbak.

Az együttműködő könyvtárak a kölcsönös tájékoztatásban közvetlenül hasznosíthatják a hazai felhasználók részére készített tájékoztató dokumentumokat is, így például az *időszaki kiadványok katalógusait*.

A csehszlovák és a szovjet könyvtári állomány intenzívebb felhasználása érdekében mindkét félre előnyös feltételek mellett *kell tökéletesíteni a kölcsönzési és másolási szolgáltatásokat*. A másolásnak (meghatározott példányszámig) ingyenesnek kell lennie, ezáltal is egyszerűsítve az ügyintézkést. A sürgős igények kielégítésére fokozottabban kell igénybe venni a távközlési berendezéseket, elsősorban a telexet.

Ugyanakkor a két ország tudományos és műszaki együttműködésének keretében létrejövő *rendezvényekkel*, a különféle ágazatok szakemberei számára rendezett szakirodalmi vándorkiállításokkal segíthetik a propagandamunka színvonalának emelését is.

A csehszlovák és szovjet társkönyvtárak együttműködésének elmélyítéséhez hozzátartozik a terveknek, beszámolóknak, valamint a tevékenységükre vonatkozó elemzéseknek és kutatási eredményeknek a rendszeres cseréje. A GPNTB és a prágai Állami Műszaki Könyvtár egyaránt részt vesz a *Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ (NTMIK)* által irányított kutatási feladatok megoldásában. Ezenkívül szűkebb körű kétoldalú megállapodásokat is kötöttek kiegészítő, ill. specifikusan könyvtári vonatkozású témákban.

A koordinációt szükségessé teszi az újonnan publikált információs források állandóan növekvő mennyisége. A keveset használt információs forrásokat nem gazdaságos több példányban megőrizni, de legalább egy példányban rendelkezésre kell állniuk. *A nemzetközi munkamegosztás szélesebb körű megoldást tesz lehetővé, mint az országon belüli munkamegosztás*. Meg kell oldani a szakirodalmi gyűjtemények mikrofilmes feldolgozását, és az igényeknek megfelelően a másolatok szolgáltatását.

Meg kell vizsgálni a határterületek primer információs forrásai megszerzésének koordinálásához szükséges feltételeket és a határterületek meghatározásának szempontjait (határ-szakterületek, nyelvek stb. szerinti csoportosítás).

A koordinációs munka az információs források feltárásában a megfelelő hazai termékek nemzetközi információs rendszerek számára történő feldolgozását, ill. bizonyos fajta külföldi eredetű információs források feldolgozásának megosztását jelenti.

A határterületek szekunder információs állományainak hozzáférhetővé tételében a meglévő *szekunder forrá-*

sokról szóló információk centralizálása, valamint a tercier források közös kialakítása jelentheti a koordinációt.

Az egységesítés az együttműködő könyvtárak technikai munkájában fog elsősorban érvényesülni. Az NTMIR specializált információs alrendszerének működtetésében való részvétel biztosítja a *két könyvtár számítógépes feldolgozási eszközeinek kompatibilitását*, elsősorban az információcserére alkalmazott szabványos mágnesszalagok révén. A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ által elfogadott műszaki előírások, ill. egyéb *nemzetközi szabványok és ajánlások alapján egységesíthető a megfelelő keresőnyelv*, valamint az adat- és szövegátvitel. Ezenkívül *egységesítik a mikrohordozók választékát és azok jelölésrendszerét is*.

A tároló és anyagmozgató berendezések (polcok, felvonók, szállítószalagok stb.) tekintetében nem kétségesek a *szabványos külföldi gyártmányok felhasználásának előnyei*, különösen azért, mert megfelelő hazai választék nincs, illetve egyes berendezéseket Csehszlovákiában egyáltalán nem gyártanak.

A szabványos berendezések arányának növelését első lépésben a hazai gyártmányú berendezések felhasználásáról adott információk és az importból beszerzett berendezések ismertetése, továbbá a szerzett tapasztalatok és a berendezések vizsgálati eredményeinek kicserélése szolgálhatja.

A műszaki felszereltség egységesítésén túlmenően *egységesíteni kell a könyvtári tevékenységre jellemző mutatókat is*. Ezek általában statisztikai adatok, mint például: az állomány nagyságát ill. növekedését jellemző adatok, a kölcsönzések számát és a könyvtári szolgáltatásokat jellemző mutatók, valamint az állomány összetételére és a forgalomra jellemző minőségi mutatók.

/RADA, V.: Perspektivy spolupráce ustředních vědeckotechnických knihoven SSSR a ČSSR = Technická Knihovna, 20. köt. 11. sz. 1976. p. 304–309./

(Pfliegel Péter)

A könyvtáros és a kutató racionális munkamegosztása, valamely kutatás információval való ellátásában

Gyakori eset, hogy valamely *kutatáshoz* meg kellene adni a megfelelő információkat, *de ehhez hiányzik a könyvtári-információs munkában és a kutatás témájában egyaránt jártas szakember, a szaktájékoztató*. Ilyenkor ezt a feladatot a könyvtárosnak és a kutatónak közösen kell megoldania.

Nem tekinthető közös megoldásnak az, ha a kutató a kutatás megkezdése előtt a könyvtárossal találomra összegyűjti a vonatkozó vagy a vonatkozóknak látszó információkat, s ezzel mintegy be is fejeződik a könyvtá-